

Galėčiau lažintis, kad pirmą kartą išgirdus žodžius „**įmonių finansinės ataskaitos**“ ir „apskaita“ jus nukrėtė šiurpas ir pirmas klausimas į kurį bandote atsakyti yra „ar galima kaip nors investuoti ir neanalizuojant nė vienos įmonių finansinės ataskaitos?“. Galiu jums iš anksto atsakyti į šį klausimą – taip, galima pirkti akcijas ir neperskaičius nė vienos įmonių finansinės ataskaitos. Tikimybė, kad teisingai pasirinksite akcijas yra 50 proc. – jos arba pabrangs, arba atpigs. Toks akcijų pirkimas yra vadinamas lošimu, todėl išties norint išmokti investuoti, turite perprasti, kaip atlikti įmonės finansinę analizę, ir kokia jums iš to nauda.

Įsivaizduokite, kad esate LKL skautas, ieškantis perspektyvių krepšininkų ir jums reikia pasirinkti iš dviejų krepšininkų:

- 26 metų 219 cm. ūgio Jonaičio
- 18 metų 202 cm Petraičio

Tikimybė, kad pasirinksite geresnį krepšininką yra 50 proc. Tačiau jeigu suprantate krepšinių, užteks pamatyti vienintele varžybas, kad suprastum, jog:

- Jonaitis yra lėtas ir netaiklus krepšininkas, kurį iš baudos aikštelės lengvai išstumia mažesni, bet fiziškai stipresni krepšininkai;
- Petraitis yra labai greitas, vikrus, šoklus gerą metimą turintis krepšininkas, pasižymintis geru aikštės matymu.

Lygiai taip pat yra ir su įmonių finansinėmis ataskaitomis. Jeigu perprasite, kaip daroma finansinių ataskaitų analizė, užteks vos kelių minučių, kad suprastumėte, kaip iš tikrųjų sekasi kompanijai. Įmonių finansinės ataskaitos analizė atskleidžia, kokia kompanijos būklė yra šiuo metu. Perskaičius kelias finansines ataskaitas galima numatyti, kaip kompanijai seksis ateityje.

Kokios būna įmonių finansinės ataskaitos?

Įmonių finansinės ataskaitos – tai verslo kalba, kurią kiekvienas investuotojas turi išmokti dar prieš pirkdamas akcijas. Gera žinia ta, kad įmonių finansinių ataskaitų analizė nėra tokia sudėtinga, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio – jums nereikia būti ekonomikos mokslų daktaru tam, kad išmoktumėte atlikti finansinę analizę, suprastumėte ką reiškia įmonių finansinės ataskaitos ir jose pateikti skaičiai. Visas šias ataskaitas gali nesunkiai rasti kompanijos ar akcijų biržos internetinėje svetainėje.

Įmonių finansinės ataskaitos yra trijų tipų:

- Pelno nuostolio ataskaita
- Balansas
- Pinigų srautų ataskaita

Nei viena iš minėtų ataskaitų nėra svarbesnė už kitas, todėl investuotojas prieš pirkdamas akcijas privalo atlikti kruopščią kiekvienos ataskaitos analizę. Toliau pateiksime trumpą finansinių ataskaitų aprašymą. Detaliau apie kiekvieną ataskaitą kalbėsime kitose pamokose.

Pelno nuostolio ataskaita

Pelno nuostolio finansinėje ataskaitoje pateikiama informacija, kurią investuotojai dažniausiai girdi žiniasklaidoje: grynasis pelnas, pelnas iki mokesčių ar pelnas akcijai.

Pelno nuostolio ataskaita parodo, kaip sekėsi kompanijai tam tikru laiko periodu (per pastarąjį ketvirtį ar metus). Pelno nuostolio ataskaitą galima apibrėžti kaip finansinę ataskaitą, parodančią per tam tikrą laiko tarpą įmonės gautas pajamas ir toms pajamoms uždirbti patirtas sąnaudas bei pajamų ir sąnaudų skirtumą – pelną arba nuostolį. Kitaip tariant, pelno nuostolio ataskaita parodo, kiek kompanija uždirbo pelno (patyrė nuostolio) per paskutinį laikotarpį. Arba dar paprasčiau pasakius – ar kompanija uždirbo pinigų per paskutinį ketvirtį ar metus.

Verslas turi uždirbti daugiau pinigų nei išleidžia, kitaip toks verslas anksčiau ar vėliau bankrutuos. Kompanijos, kurios patiria sąlyginai mažas išlaidas palyginus su pajamomis – t.y. kurios uždirba didelį grynąjį pelną labiausiai masina investuotojus, kadangi investuotojai tiesiogiai pasipelno iš kiekvieno tokios kompanijos investuoto dolerio.

Pelno nuostolio ataskaitą galima suskirstyti į tris dalis: pajamas, sąnaudas ir pelną.

- Pajamos yra bene paprasčiausia pelno-nuostolio ataskaitos dalis. Pajamos – tai pinigai, gauti per tam tikrą laikotarpį kompanijai pardavus prekes ir paslaugas. Arba dar paprasčiau – kiek pinigų buvo pervesta į kompanijos sąskaitą per ataskaitinį laikotarpį.

Paprastai visas pajamas parodo vienas vienintelis skaičius, tačiau didelės kompanijos kartais išskaido pajamas, parodydamos kiek pinigų kompanija uždirbo iš konkrečios veiklos arba konkrečiame regione. Pavyzdžiui, tarptautinė kompanija pelno-nuostolio ataskaitoje gali pateikti kiek uždirbo Europoje, Šiaurės Amerikoje, Azijoje ir pan.

Paprastai išskiriamos pajamos, gaunamos iš tiesioginės veiklos ir finansinės veiklos. Pajamos iš tiesioginės veiklos yra pačios svarbiausios, nes jos parodo kiek kompanijai sumokėta už parduotas prekes ir paslaugas. Finansinės veiklos pajamos parodo, kiek kompanija uždirbo už indėlius arba trumpalaikes obligacijas.

Atkreipčiau dėmesį, kad pajamos ir pelnas yra du skirtingi dalykai. Nemaišykite šių dviejų terminų.

- Sąnaudos gali būti įvairiausių rūšių. Pagrindinės išlaidos yra prekių savikaina ir veiklos sąnaudos. Prekių savikaina sudaro bene didžiausią sąnaudų dalį. Pvz. AB „Apranga“ marškinėliams pagaminti išleidžia 30 €, o juos parduoda už 50 €. Kai marškinėliai parduodami, 30 € marškinėlių savikaina į apskaitą įtraukiama kaip veiklos sąnaudos. Veiklos sąnaudos yra prekių pardavimo sąnaudos, palūkanos, darbuotojų atlyginimai, mokesčiai, administracinių patalpų išlaikymo sąnaudos, įrangos nusidėvėjimas ir t.t.
- Pelnas/nuostolis. Pačia paprasčiausia prasme pelnas yra lygus pajamų ir išlaidų skirtumui:

Pelnas (nuostolis) = Pajamos - išlaidos

Kai pajamos didesnės už išlaidas, kompanija dirba pelningai. Kai išlaidos viršija sąnaudas, kompanija dirba nuostolingai.

Turbūt ne vienas girdėjote, kad yra daug skirtingų pelno „rūšių“. Bendrasis pelnas apskaičiuojamas kaip pajamų ir prekių savikainos skirtumas. Naudodami anksčiau pateiktą pavyzdį nesunkiai suskaičiuosite, kad AB „Apranga“ bendrasis pelnas pardavusi vienus marškinėlius yra 20 € (50-30=20 €).

Kitas dažnai finansininkų naudojamas terminas yra „Grynasis pelnas“. Grynasis pelnas parodo, kiek pinigų lieka kompanijoje po to, kai kompanija padengia visas įmanomas išlaidas: atsiskaityto su tiekėjais, darbuotojais, kreditoriais, valstybe (mokesčiai), įvertina įrangos nusidėvėjimą, amortizaciją ir t.t. Kitaip tariant tai pelnas, kuris priklauso tik įmonei ir jos akcininkams. Paprastai kai žmonės kalba apie pelną, jie turi omenyje „grynąjį pelną“.

Pelno nuostolio ataskaita yra bene paprasčiausias būdas paaiškinti, kodėl akcijų vertė nuolat kyla. Kompanijai gaunant pelną, didėja kompanijos turtas, tuo pačiu didėja akcininkų nuosavybė ir akcijų vertė.

Balansas

Balansas parodo, iš kur kompanija gavo pinigus ir kaip juos panaudojo. Kompanija pinigus gali gauti dviem būdais – surinkti iš investuotojų mainais už akcijas arba pasiskolinti. Už gautus pinigus kompanija perka įrangą, medžiagas, reikalingas prekėms gaminti, moka darbuotojams atlyginimus ir t.t.

Balansas yra tarsi fotonuotrauka, parodanti investuotojams, kokia yra įmonės finansinė būklė tam tikru laiko momentu. Jeigu kompanijos turtas yra žymiai didesnis už jos įsipareigojimus, vadinasi kompanijai sekasi ganėtinai gerai. Ir atvirkščiai, jeigu kompanija turi ne ką daugiau turto nei skolų, vadinasi verslas yra rizikingas ir vargu ar kompanijai sekasi gerai. Prieš investuodami į tokios kompanijos akcijas, turite gerai ją ištyrinėti, nes galite netekti visų investuotų pinigų. Patys pagalvokite, juk neskolintumėte pinigų žmogui, kuris ir taip jau yra prasiskolinęs.

Balansą sudaro trys pagrindinės dalys: turtas, įsipareigojimai ir nuosavybė.

- **Turtas.** Turtas parodo, kiek kompanija turi sukaupusi įvairaus turto. Kompanija turtą sukaupia naudodama iš išorės pritrauktas lėšas – kompanijos akcininkų investuotus bei pasiskolintus pinigus. Yra dvi pagrindinės turto rūšys – ilgalaikis turtas ir trumpalaikis turtas. Šios dvi turto kategorijos skirstomos dar į daugelį kitų turto klasių, kurias apžvelgsime kitose paskaitose. Trumpalaikis turtas – tai turtas kuris yra sunaudojamas per metus. Pavyzdžiui, parduotuvėje parduvinėjami maisto produktai yra trumpalaikis turtas, kadangi parduodami greičiau nei per vienerius metus. Ilgalaikis turtas – tai visas kitas turtas, išskyrus trumpalaikį. Kitaip tariant ilgalaikis turtas – tai turtas, kuris kompanijoje naudojamas ilgiau nei vienerius metus. Pvz. Maisto prekių parduotuvės patalpos, šaldytuvai, kasos aparatai yra ilgalaikis turtas, nes juos kompanija naudoja ilgiau nei vienerius metus. Toks būtų labai apibendrintas ilgalaikio ir trumpalaikio turto apibūdinimas. Vėlesnėse paskaitose šias sąvokas paaiškinti tiksliau.
- **Įsipareigojimai.** Kaip ir turtas, taip ir įsipareigojimai būna dviejų rūšių: ilgalaikiai ir trumpalaikiai. Trumpalaikiai įsipareigojimai – tai kreditai, obligacijos ir skolos tiekėjams, kuriuos reikia sumokėti greičiau nei per vienerius metus. Ilgalaikiai įsipareigojimai – tai skolos, kurias reikia sumokėti sekančiais metais ir dar vėliau. Pavyzdžiui, jeigu maisto prekių parduotuvė iš sodininko nusipirko toną obuolių už kuriuos pažadėjo sumokėti per 2 savaites, tokia skola bus laikoma trumpalaikiais įsipareigojimais. Tačiau, jeigu kompanija iš banko penkeriems metams pasiskolino 100 000 € naujos parduotuvės statybai, tai jau bus laikoma ilgalaikiais įsipareigojimais.
- **Nuosavybė.** Nuosavybė yra kompanijos dalis, kuri priklauso akcininkams, todėl dar vadinama „akcininkų nuosavybė“. Kaip ir anksčiau minėjome akcininkų nuosavybė yra

viskas, kas lieka iš kompanijos turto atėmus įsipareigojimus.

Pagrindinės nuosavybės sudedamosios dalys yra įstatinis kapitalas ir pelnas. Įstatinis kapitalas yra turtas kuris kompanijos kūrimosi pradžioje buvo surinktas iš investuotojų verslui pradėti. Kitaip tariant, tai pinigai, kuriuos kompanija gavo pardavusi savo akcijas investuotojams.

Pelnas, kurį kompanija uždirba ir kurio neišdalina akcininkams kaip dividendų, lieka įmonėje. Ankstesnėse paskaitose jau minėjome, kad pelnas priklauso akcininkams. Jeigu kompanija veikia pelningai, nepaskirstytas pelnas didina akcininkų nuosavybės dalį kompanijoje. Kompanijai veikiant nuostolingai, akcininkų nuosavybės dalis kompanijoje mažėja.

Turbūt galutinai susipainiojote tarp daugybės skirtingų apskaitos terminų. Pabandyčiau viską trumpai apibendrinti. Jeigu perprasite pavyzdį pateiktą žemiau, gali manyti, kad balanso paslaptis perpratote.

Kompanija turi iš kažkur pritraukti lėšų, kad galėtų įsigyti turto. Kaip minėjome anksčiau, kompanija lėšas pritraukia iš akcininkų (600 € - akcininkų nuosavybė) ir pasiskolindama iš banko (400 € - įsipareigojimai). Dėl šios priežasties kompanijos turtas bus visuomet lygus įsipareigojimų ir nuosavybės sumai.

Turtas = Akcininkų nuosavybė + įsipareigojimai

Iš pateikto balanso pavyzdžio galite matyti, kad kompanijos turtas (1000€) = akcininkų nuosavybei (600 €) + įsipareigojimai (400 €).

Pinigų srauto ataskaita

Pinigų srautų ataskaita iš pirmo žvilgsnio yra panaši į pelno-nuostolio ataskaitą. Ir tai tiesa. Iš esmės pelno-nuostolio ir pinigų srautų ataskaitos idealiomis sąlygomis būtų tokios pačios. Painiava kyla iš apskaitos principų. Apskaitos standartai numato, kad apskaitoje fiksuojamos pajamos ir išlaidos tuomet, kai jos patiriamos, o ne tuomet kai sumokami pinigai. Pinigų srautų ataskaita kalba apie grynus pinigus, tuo tarpu pelno-nuostolio atskaitoje visi pinigai (ir pervesti, ir tie kurie **turētu būti** pervesti į kompanijos sąskaitą) yra suplakti į vieną, tačiau yra skirtumas ar turėti 100 € kišenėje, ar laukti kol tau grąžins 100 € skolą. Tas pats ir su kompanijomis, jeigu kompanija tau skolinga 10 mln. € tai dar nereiškia, kad tuos pinigus atgausite anksčiau, nei kas nors kitas tau iškels bankroto bylą.

Pvz. Kompanija „A“ kompanijai „B“ pardavė produkciją ir išrašė 1000 € sąskaitą faktūrą, kurią kompaniją „B“ privalo apmokėti per 10 dienų. Buhalteriai tą pačią dieną fiksuoja, kad kompanija „A“ gavo pajamas, nepaisant to, kad kompanija „B“ pinigų dar net nepervedė. Taigi, viena vertus kompanija „A“ buhalteriskai uždirbo 1000 €, tačiau praktiškai grynujų pinigų kompanijoje „A“ sumažėjo.

Pinigų srautų ataskaita nuo pelno nuostolio atskaitos skiriasi tuo, kad pinigų srautų ataskaitoje 1000 € nesiskaito kaip pajamos tol, kol pinigai neatsiranda kompanijos sąskaitoje. Apie pinigų srautų ataskaitą galima galvoti kaip apie tikrąjį kompanijos pelną. Pinigų srautų ataskaita parodo kiek tikrų pinigų per tam tikrą periodą padaugėjo (sumažėjo) kompanijos sąskaitoje.

Kartais pasitaiko tokių atvejų, kai kompanija dirba pelningai, tačiau artėja prie bankroto ribos. Pavyzdžiui, jeigu kompanijai sekasi puikiai pardavinėti produkciją, tačiau klientai negali atsiskaityti su kompanija, tuomet grynujų pinigų kompanijoje mažėja. Tokia kompanija anksčiau ar vėliau prieis ribą, kai nebegalės atsiskaityti su savo darbuotojais ir kreditoriais. Tokiu būdu gali bankrotuoti netgi, rodos, pelningai veikiančios kompanijos.

Pinigų srautų ataskaita investuotojams yra labai svarbi, kadangi parodo kiek grynujų pinigų pasiekė kompaniją. Pelno-nuostolio ataskaitoje neapmokėtos sąskaitos skaičiuojamos kaip pelnas (nuostolis), tačiau pinigų srautų ataskaitoje „buhalterinės pajamos“ nėra vertinamos, kadangi pinigai į kompanijos sąskaitą neįkrito.

Investuotojams turi rūpėti kiek grynujų pinigų gali uždirbti kompanija. Kai kurie investuotojai nagrinėja tik pinigų srautų ataskaitą, kadangi buhalteriams sudėtingiausia yra iškraipyti skaičius susijusius su grynaisiais pinigais. Juk kompanijos tikslas yra uždirbti akcininkams grynuosius pinigus, o ne „teorinį“ pelną

Kompanijos uždirba pinigus įvairiais būdais, todėl pinigų srautų ataskaita yra padalinta į tris pagrindines dalis:

- pinigų srautai iš pagrindinės veiklos;
- grynieji pinigų srautai iš investicinės veiklos;
- pinigų srautai iš finansinės veiklos.

Pinigų srautai iš pagrindinės veiklos ir finansinės veiklos parodo, iš kur kompanija gauna pinigus, o investicinė veikla parodo, kaip kompanija išleidžia pinigus.

Pinigų srautas iš pagrindinės veiklos

Pinigų srautai iš pagrindinės veiklos parodo, kiek kompanija uždirbo grynujų iš savo pagrindinio verslo. Investuotojus ši pinigų srautų ataskaitos skiltis turėtų dominti labiausiai, kadangi ji geriausiai atskleidžia, kaip verslui sekasi uždirbti grynuosius pinigus iš pagrindinės veiklos. Ypač geras ženklas – nuolat augantis pinigų srautas iš pagrindinės kompanijos veiklos.

Pinigų srautas iš investicijų

Pinigų srautai iš finansinės veiklos parodo, kiek kompanija išleido investicijoms. Investicijos paprastai skirstomos į kapitalines ir monetarines investicijas. Kapitalinės investicijos – tai investicijos į materialų turtą. Akivaizdu, kad gamykla negali veikti amžinai. Jos įranga nuolatos dėvisi, atsiranda efektyvesnė ir kokybiškesnė technika. Siekdama išlaikyti konkurencingumą, kompanija turi nuolatos atnaujinti seną techniką, tam yra naudojamos kapitalinės investicijos. Monetarinės investicijos – tai vertybinių popierių įsigijimas. Pavyzdžiui, turėdama laisvų pinigų kompanija juos laikinai gali nukreipti į pinigų rinkos priemonių fondus.

Pinigų srautas iš finansinės veiklos

Pinigų srautai iš finansinės veiklos yra susiję su pinigų judėjimu tarp kompanijos, akcininkų ir kreditorių. Kompanijoje pinigų daugėja išplatintinus akcijų ir obligacijų emisijas bei gavus paskolą. Pinigų srautą iš finansinės veiklos mažina paskolų grąžinimas, obligacijų išpirkimas, palūkanų mokėjimas, akcijų supirkimas bei išmokėti dividendai.

Grynasis pinigų srautas

Investuotojai labai dažnai susiduria su šiuo terminu. Laisvas pinigų srautas yra tarsi pinigų perviršis, kurį kompanija gali naudoti kaip nori, nekenkdama vykdomai veiklai. Laisvas pinigų srautas gali būti išmokėtas akcininkams kaip dividendai arba reinvestuotas į verslą. Grynieji pinigų srautai parodo kompanijos galimybes grąžinti skolas, išmokėti dividendus, supirkti akcijas ir vykdyti plėtrą. Yra keletas būdų apskaičiuoti kompanijų laisvą pinigų srautą. Populiariausias ir paprasčiausias būdas apskaičiuoti laisvą pinigų srautą yra pagrindinės veiklos pinigų srauto atimti kapitalines išlaidas.

Laisvas pinigų srautas = pinigų srautas iš pagrindinės veiklos - kapitalinės išlaidos

Pabaigai

Jums pavyko. Šios paskaitos metu sužinojote, kas yra įmonių finansinės ataskaitos: balansas, pelno-nuostolio ir pinigų srautų ataskaitos. Žinodamas šiuos „keiksmožodžius“, galite bandyti susišnekėti su ekonomistais ir buhalteriais. Tikiuosi, kad padėjau suprasti pačius finansinių ataskaitų pagrindus per daug nenukrypdamas į sudėtingus finansinius terminus ir smulkmenas. Investavimas yra kur kas daugiau nei įmonių finansinių ataskaitų skaitymas, tačiau netapsite geru investuotoju nesuvokdami verslo kalbos ir nemokėdami atlikti įmonių finansinės analizės, o tai mokysimės daryti kitose pamokose.

9 paskaita. Įmonės akcijų vertinimas: santykinų rodiklių lyginamoji analizė

Nelikite abejingas: įvertink straipsnį - pasidalink su draugais...

Įmonių finansinės ataskaitos

34 balsai/ Vid.3.8